

Mælkemarkedet frem mod 2020

- OECD-FAO forudsår større produktion og nominelt stigende priser.

Promilleafgiftsfonden for landbrug

Mælkesektoren er på vej ind i et 10-år med relative høje priser og fortsat stigende efterspørgsel efter mælk og mejeriprodukter, men også et 10-år med højere produktionsomkostninger og ikke mindst et 10 år med større variabilitet i priserne. Det forudsår OECD-FAO i en netop offentliggjort rapport, som ser på udviklingen i landbrugsproduktionen og – priserne frem mod 2020.

Den Europæiske Union ved Den Europæiske Fond for Udvikling af Landdistrikter og Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri har deltaget i finansieringen af projektet.

Hovedkonklusioner i OECD-FAO rapport om mælkeproduktionen frem mod 2020 suppleret med en vurdering af betydningen for danske mælkeproducenter

Efterspørgslen efter mejeriprodukter

- Kraftig stigning i efterspørgslen efter mejeriprodukter ikke mindst i udviklingslandene.
- Stigende: Befolkningsstilvækst, indkomst og smag for mejeriprodukter samt udbredelsen af supermarkeder og tilstedeværelsen af internationale virksomheder driver efterspørgslen i udviklingslandene. Samtidig støtter mange regeringer indtaget af mejeriprodukter f.eks. gennem skolemælksordninger.
- I de vestlige lande er det efterspørgslen efter ost, som stiger. Den drives af nye pakkemetoder, convenience og muligheden for at substituere kød med ost.

Produktionen af mælk

- Mælkeproduktionen i verden ventes at stige med 150 mia. kg mælk eller i gennemsnit 1,9% om året.
- Det er især udviklingslandene, som øger produktionen.
- Produktionsstigninger p.a.: New Zealand (2,3%), Australien (1,2%), USA (1,4%), EU (0,3%), Argentina (3%), Brasilien (1,7%), Kina (3,3%), Indien (3%).

Prisen på mejeriprodukter

- Priserne forventes at falde på kort sigt, ovenpå pristoppen i 2011, som følge af tilpasninger i både produktion og forbrug. Prisfaldet forventes dog at blive kortvarigt.
- Priserne forventes at stige nominelt med 2% om året, men i reale enheder er priscurven frem mod 2020 relativt flad.
- Prisniveauet frem mod 2020 forventes at være markant højere sammenlignet med det forgangne 10-år.
- Produktionen i de store lande på verdensmarkedet (New Zealand og Australien) er sårbar over for vejrændringer. Derfor ventes store udsving i priserne.

Prisen på inputfaktorer

- Prisen og andre inputfaktorer ventes at stige.

De markedsmæssige trends betydning for de danske mælkeproducenter

- Det må forventes, at der sker et niveauskifte i priserne på mælk og foder i opadgående retning.
- Udviklingen favoriserer mælkeproduktionen i egne, hvor jorden er velegnet til mælkeproduktion og i mindre grad kornproduktion, ligesom den favoriserer en høj grad af selvforsyning med foder i disse områder.
- Forventninger om store udsving i priserne betyder, at producenterne skal sikre større grad af variabilitet i deres omkostninger således, at de har mulighed for at tilpasse omkostningerne, når mælkeprisen falder.

Kraftig stigning i efterspørgslen efter mejeriprodukter

Mælkesektoren er en af de hurtigst voksende sektorer indenfor landbruget. Der bliver stadig flere mennesker i verden, og mindst ligeså vigtigt stiger antallet af købedygtige forbrugere kraftigt. Derudover bliver mejeriprodukter mere og mere populære i udviklingslandene. Det er ikke mindst de to sidstnævnte forhold, som driver udviklingen i efterspørgslen efter mejeriprodukter. OECD-FAO forventer derudover, at efterspørgslen efter mejeriprodukter i udviklingslandene fortsat vil blive understøttet af tilstedeværelsen af supermarkedskæder og store internationale virksomheder i disse lande. Tilstedeværelsen af disse giver forbrugerne lettere adgang til mejeriprodukter og fremmer således forbruget. Endelig bliver forbruget af mejeriprodukter også fremmet gennem offentlige programmer, som har til formål at øge indtaget af mælkeprodukter – eksempelvis gennem skolemælksprodukter.

Efterspørgslen efter mælk og mejeriprodukter forventes at forblive stærk blandt landene i Nordafrika, Mellemøsten og Østasien, men også på mere udviklede markeder som Rusland, EU og USA. Væksten i forbruget af mejeriprodukter og det samlede forbrug af mejeriprodukter varierer ganske betydeligt mellem landene. Således er det årlige forbrug pr. indbygger i de mindst udviklede lande kun 50 kg, mens forbruget i mere udviklede lande udgør 100 kg. Til sammenligning er det årlige forbrug af mejeriprodukter betydeligt over 200 kg i Europa og Nordamerika.

Figur 1 Udviklingen i forbruget målt i mælkeækvivalenter og angivet i figuren som indeks.

Det er udviklingslandene, som især driver den stigende efterspørgsel efter mejeriprodukter. Således venter OECD-FAO kun moderate stigninger i forbruget i de vestlige lande. Dog undtaget forbruget af ost, som forventes at være 16% højere i 2020 sammenlignet med basisperioden 2008-10. Nye pakkemetoder og større fokus på convenience og muligheden for at substituere kød med ost som proteinkilde, mener OECD-FAO, er med til at øge forbruget i de vestlige lande. I udviklingslandene forventes forbruget derimod at stige med hele 30% i forhold til 2008-10. Det stigende forbrug af smør trækkes først og fremmest af Indien og Pakistan, mens forbruget ventes at stige moderat i de udviklede lande som følge af bedring af forbruget i Rusland og en stabil vækst i forbruget i USA.

Handlen med mejeriprodukter stiger – Oceanien ventes fortsat at dominere verdenshandlen

Den stigende efterspørgsel efter mejeriprodukter får verdenshandlen med mejeriprodukter til at stige de kommende 10 år. Oceanien – New Zealand og Australien – ventes med en andel på 40% at dominere eksportmarkedet for mejeriprodukter. Produktionen i disse to lande er imidlertid særdeles afhængig af vejrforholdene, og dermed vil verdensmarkedet for mejeriprodukter i høj grad være påvirket af vejrforholdene i de to lande. Konsekvensen er en betydelig variabilitet i priserne.

Handlen med skummetmælkspulver ventes at stige med 30% i forhold til 2008-10, som følge af en stigende eksport fra især New Zealand og USA. Handlen med smør ventes at stige med 10%, mens ost og sødmælkspulver, som traditionelt har stået for væksten i handlen med mejeriprodukter, ventes at stige med 22% henholdsvis 21%.

Den meget store vækst i Kinas import af mælkepulver på det seneste ventes kun at aftage langsomt. Årsagen er, at det tager lang tid at opbygge de kinesiske forbrugeres tillid til kinesiske mejeriprodukter oven på melanin skandalen. Modernisering af mælkesektoren i Kina vil gradvist forbedre situationen, men til trods for kvalitetsforbedringer vil stigende indkomst samt styrkelsen af den kinesiske valuta Yuan over for andre valutaer holde importen over det historiske setepunkt. EU's eksport af ost og sødmælkspulver forventes at stagnere, mens eksporten af smør og skummetmælkspulver forventes at fortsætte med at falde.

De 7 største importører af mejeriprodukter forventes fortsat at stå for mindre end 50% af importen på verdensplan. Rusland forbliver den primære importør af smør og ost. Ruslands produktion og forbrug af mejeriprodukter skrumpede med mere end 60% i 90'erne. Stigninger i russernes indkomst det seneste 10-år førte til stigninger i forbruget af mejeriprodukter. Da produktionen samtidig ikke kunne følge med, steg importen af mejeriprodukter betragteligt. En stigning i den russiske mælkeproduktion, som også er blevet stimuleret af den russiske regering (bl.a. gennem støtte til køb af avlstyre), har mindsket gabet mellem forbrug og produktion og begrænset importen af smør. Denne situationen forventer OECD-FAO vil fortsætte frem mod 2020. Den russiske import af ost forventes derimod at stige 1,6% frem mod 2020.

Produktionen af mælk stiger med 153 mia. kg

Efter en stagnering i produktionen i 2009, steg mælkeproduktionen i 2010. OECD-FAO forventer, at produktionen af mælk i verden vil stige med 2% om året de kommende tre år, hvilket vil presse priserne. Faldet i priserne forventer OECD-FAO vil dæmpe stigningerne i produktionen. Samlet set forventer OECD-FAO, at mælkeproduktionen vil stige med i gennemsnit 1,9% om året. Til sammenligning steg produktionen i gennemsnit med 2,1% om året i det forgangne 10-år.

Målt i mia. kg forventes produktionen at stige med 153 mia. kg i perioden fra 2010 til 2020. Udviklingslandene forventes at stå for hele 73% af stigningen i produktionen. Kina og Indien forventes alene at stå for 38% af stigningen i produktionen. Stigningen i produktionen i udviklingslandene betyder, at de udviklede landes andel af mælkeproduktionen ventes at falde til under 50%.

Der er forskel i væksten i mælkeproduktionen mellem de forskellige regioner i verden. Forskelle, som afhænger af markedsmæssige og politiske rammer. Derudover har bytteforholdet mellem mælk og foder betydning, ligesom konkurrence om jord i forhold til andre sektorer samt vand- og miljømæssige begrænsninger også påvirker produktionen. OECD peger på, at stigende energi- og foderpriser styrker de græsbaseerede produktionssystemers konkurrenceevne over for de mere intensive og kornbaseerede systemer. Høje energi- og foderpriser forventes således at styrke den græsbaseerede mælkeproduktion i New Zealand og Sydamerika - omend disse er sårbare overfor omskiftlige vejrforhold.

New Zealand. Det forventes, at mælkeproduktionen, efter nedsat vækst i 2010 som følge af tørke, igen vil stige kraftigt de næste fem år. Efter 2013 ventes væksten i produktionen at aftage. Væksten forventes at ske på Sydøen som følge af omlægning fra fåre- og kødproduktion til mælkeproduktion. Det forventes, at produktionen i New Zealand vil vokse med i gennemsnit 2,3% året, men også, at der vil være betydelige udsving som følge af vejret.

Australien. Det forventes, at produktionen vil stige som følge af, at vandressourcerne til vanding er blevet kraftigt forbedret. I anden halvdel af perioden frem til 2020 ventes væksten i produktionen at aftage. Samlet set ventes en gennemsnitlig vækst i produktionen på 1,2% om året frem mod 2020.

EU. Oven på mælkekrisen i 2008/09 er bedrifternes økonomi blevet forbedret som følge af forbedringer i priserne. OECD-FAO forventer, at stigende omkostninger vil forhindre en stigning i produktionen, som man ellers kunne forvente som følge af de høje mælkepriser. OECD-FAO venter således, at produktionen i EU ikke vil følge med udvidelsen af kvoterne frem mod 2015. Det forventes således, at produktionen kun vil stige med 0,3% af året frem mod 2020. OECD forventer, at produktionen i EU vil være mindre i 2020 end EU's samlede kvote i 2015. Dermed er OECD-FAO på linje med EU-kommissionen, som også forudsiger, at produktionen i EU kun vil stige moderat frem mod 2020.

USA. I USA er bytteforholdet mellem mælk og foder blevet forbedret i forhold til det meget lave niveau i 2009. Til trods for, at den økonomiske situation er blevet forbedret, forventer OECD-FAO, at udviklingen i retning af faldende ko-bestand vil fortsætte med at falde moderat på mellemlangt sigt. Til trods for det faldende antal køer, ventes mælkeproduktionen at stige med 1,4% om året som følge af, at stigningen i køernes ydelse mere end kompenserer for det faldende antal køer.

Sydamerika

Argentina. Den argentinske mælkeproduktion forventes at nå rekordniveauer. Investeringer kombineret med bedre management og dermed effektivitet, forventes at drive mælkeproduktionen. Det er på den baggrund, at mælkeproduktionen ventes at stige med 3% om året. Mulighederne for endnu større stigninger dæmpes af højere priser på jord samt konkurrencen fra sojaproduktion.

Brasilien. Brasiliens mælkeproduktion forventes at stige med 1,7% om året frem mod 2020 først og fremmest stimuleret af et stigende forbrug på hjemmemarkedet. Profit-margin presses i øjeblikket af både høje foderpriser og en høj kurs på den brasilianske valuta Real. Situationen forventes

dog at blive forbedret på sigt under antagelse af, at kursen på Real samt omkostningerne til foder vil falde lidt. Derudover forventes også produktivitet fremgang.

Kina. Efter år med to-cifrede stigninger i produktionen kæmper Kina stadig med eftervirkningerne af melanin skandalen i 2008. Højere forekomst af sygdomme blandt dyr, og på det seneste tilsætning af læder-protein, er faktorer, der ikke ligefrem er med til at styrke kinesernes tillid til de kinesiske mejeriprodukter. Regeringen forsøger at skærpe indsatsen overfor tilsætningen af uønskede stoffer til mælken, ligesom regeringen arbejder på at styrke forbrugernes tillid til de kinesiske produkter. Det er på den baggrund, at produktionen i Kina "kun" ventes at stige med 3,3% om året frem mod 2020 og således markant mindre end i det forgangne 10-år.

Indien. Derudover ventes produktionen også at stige markant i Indien, som er verdens største producent af mælk. Her ventes en stigning på 3% om året.

Produktionen af sødmælkspulver - en af de hurtigst voksende produktkategorier

Efter en nedgang i produktionen af sødmælkspulver, som følge af situationen i Kina, steg produktionen igen i 2010. Og produktionen af sødmælkspulver forventes sammen med smør og friske mejeriprodukter at blive en af de hurtigst voksende produktkategorier frem mod 2020. Sammenlignet med 2008-10 forventes produktionen af sødmælkspulver at vokse med 26%, mens produktionen af ost og skummetmælkspulver ventes at vokse med 19% henholdsvis 15%.

Næsten ¾ af væksten i smørproduktionen ventes at ske i Indien og Pakistan. New Zealand og USA bidrager med i alt 10% til væksten.

Den største andel af væksten i skummetmælkspulver ventes at blive dækket af New Zealand (33%), USA (18%) og Indien (18%). Derimod ventes produktionen af skummetmælkspulver at falde i EU og blive overtaget af USA.

EU og USA dominerer produktionen af ost, idet disse to regioner står for 2/3 af produktionen. Tilsammen udgør EU og USA 55% af væksten i produktionen af ost.

Kina fortsætter - til trods for nedgangen i væksten i produktionen - med at være verdens største producent af sødmælkspulver. Kina forventes at stå for 25% af produktionen af sødmælkspulver på verdensplan. New Zealands produktion af sødmælkspulver ventes at stige frem mod 2020, og sammen med Kina forventes New Zealand at stå for 2/3 del af væksten i produktionen af sødmælkspulver på verdensplan.

Højere prisniveauer i de kommende 10 år

Stigende efterspørgsel efter mejeriprodukter, men også stigende mælkeproduktion, præger udviklingen frem mod 2020 ifølge OECD-FAO. Efter en pristop i 2011 forventes priserne på mejeriprodukter at falde som følge af tilpasninger i både efterspørgsel og produktion. Høje produktionsomkostninger forventes dog at dæmpe prisfaldet.

Forudsigelsen om et fald i priserne ovenpå toppen i 2011 forventes at blive kortvarig og efterfulgt af en nominal stigning i priserne på omkring 2% om året. I reale enheder ventes priskurven at forblive forholdsvis flad. Når det er sagt, ventes prisniveauerne at være væsentlig højere i de kommende 10 år sammenlignet med de forgangne 10 år. OECD-FAO anser dette for at være relativt sikkert som følge af den stigende efterspørgsel forårsaget af stigningen i befolkningen og som følge af indkomststigninger ikke mindst i udviklingslandene.

OECD-FAO forventer, at prisen på smør og skummetmælkspulver vil være 40% henholdsvis 10% højere de kommende 10 år sammenlignet med de forgangne 10 år. Fremgangen i priserne skyldes både den stigende efterspørgsel og de stigende omkostninger på foder og andre produktionsomkostninger såsom energi, arbejdskraft og jord.

Mange vil måske undre sig over stigningen i prisen på smør, men den er relateret til stigningen i energipriserne, som har ført til stigende priser på andre fedtstof- og oliepriser. Stigningen i priserne på disse produkter får således også prisen på smør til at stige. OECD-FAO forventer, at prisen på smør kun langsomt vil tilpasse sig, idet nye eksportører primært forventes at fokusere på skummetmælkspulver.

Det vil være stor variabilitet i priserne frem mod 2020

OECD-FAO understreger, at deres forventninger til priserne er baseret på stabile vejrforhold samt politiske og økonomiske forhold, men at i den virkelige verden vil vejret i høj grad påvirke prisforholdene, ligesom det heller ikke kan afvises, at politiske og økonomiske kriser opstår, som det er set på det seneste i Nordafrika og EU. Og på den baggrund forudsiger OECD-FAO, at der med stor sandsynlighed vil være betydelige udsving i priserne omkring det forudsagte prisniveau.

Betydningen for danske mælkeproducenter

Danske mælkeproducenter kan glæde sig over, at mælkeprisen ser gennemsnit frem mod 2020 må forventes at være højere end i det forgangne 10-år. Desværre stiger foderomkostningerne også. OECD-FAO forventer, at det vil fremme de græsbaseerede produktionssystemer på verdensplan. Overført til danske forhold kan man forestille sig, at mælkeproduktionen koncentrerer sig i områder mindre velegnet til korn dyrkning. Den udvikling har vi allerede set, og noget tyder således på, at den vil fortsætte. Derudover, om endnu mere vigtigt, understreger OECD-FAO rapporten, at nok stiger priserne nominelt frem mod 2020, men der vil være store udsving i priserne mellem de enkelte år som følge af, at verdens mælkeproduktion stiger i områder i verden, hvor vejrforholdene spiller en stor rolle for produktionen. For danske producenter betyder det, at de fremover skal sikre større fleksibilitet i deres omkostninger, således at disse kan tilpasses, hvis priserne falder. Andelen af faste omkostninger skal mindskes til fordel for andelen af variable omkostninger. Derudover vil fremtiden generelt kræve en større indtjeningsmargin for at stå imod prisudsving.

Eksempelvis har nogle lande told på eksporten for at beskytte hjemmemarkedspriserne, andre lande forbyder eksport for at sikre fødevarerforsyningen i eget land. Det gjorde eksempelvis Rusland på kornområdet sidste år. Derudover støtter mange lande produktionen gennem investeringsstøtte og lignende tiltag.